

Ångermanlands Ornitologiska förening
c/o Thomas Birkö
Björkudden 105
894 31 SJÄLEVAD

2010-05-15

Östersunds Tingsrätt
Miljödomstolen
Box 708
831 28 ÖSTERSUND

Yttrande angående både länsstyrelsen i Västernorrland och Statkraft SCA Vind ABs svar till miljödomstolen angående det av oss överklagade beslutet av miljöprövningsdelegationens tillståndsgivning till Statkraft SCA Vind ABs vindkraftsanläggning I Björkhöjden-Björkvattnet i Sollefteå och Ragunda kommuner.

**Mål nr. 145-10 Aktilaga 34 och 36
Länsstyrelsens dnr. 551-18528-08**

Ångermanlands Ornitologiska förening (ÅOF) har läst igenom både länsstyrelsens och Statkraft SCA Vinds yttrande angående ÅOFs m.fl. organisationers överklagande av rubricerad vindkraftanläggning. Vi delar upp vårt svar i två delar, dels yttrande angående länsstyrelsens svar till miljödomstolen och dels Statkraft SCA Vinds yttrande till miljödomstolen.

ÅOFs yttrande angående länsstyrelsens svar till miljödomstolen. Aktilaga 34,

Handläggningen

Vad gäller länsstyrelsens svar till miljödomstolen så är argumenten rätt identiska med de svar som angavs avseende Stamåsen så därför blir även vårt svar rätt likartat.

Precis som i länsstyrelsens tidigare svar angående Stamåsen är vi förvånade över att det är länsstyrelsen (som tillsynsmyndighet) och inte miljöprövningsdelegationen som yttrar sig över vår överklagan.

Sakfrågan

Vad gäller själva svaret från länsstyrelsen så tycker vi att detta svar är lika otydligt som det tidigare svaret angående Stamåsen. Länsstyrelsen säger bl.a. att

- "När det gäller skyddsavstånd till örnbö menar länsstyrelsen att ett avstånd baserat på flygrörelser och revir är att föredra framför ett fast avstånd. Bedömningen om skyddsavstånd bör därför göras från fall till fall utifrån kunskap om det aktuella reviret, omgivande förhållanden samt tillgängligt kunskapsunderlag"

- "Bortfallet av i det här fallet ca arton (18) verk samt det faktum att boet är lokaliserat i en mycket utsatt position även om avståndet utökas talar för ett skyddsavstånd i enlighet med miljöprövningsdelegationens beslut"

- "Försiktighetsprincipen samt möjlighet till uppförande av ytterligare vindkraftverk om uppföljande fågelstudier visar det möjligt talar emellertid för ett utökat skyddsavstånd"

I de två sistnämnda meningarna (citaten) som följer direkt efter varandra i skrivningen så säger länsstyrelsen (så vitt vi tolkar det) att;

1. Skyddsavståndet som miljöprövningsdelegationen satt till 1,5 km är tillräckligt.
2. Flera aspekter bl.a. försiktighetsprincipen talar för ett utökat skyddsavstånd.

Genom att försiktighetsprincipen alltid skall användas vid osäkra situationer har, vad vi kan förstå, länsstyrelsen därmed tagit ställning för vår överklagan.

Att boet är i en "utsatt position" beror ju helt och hållet på att bolaget har planerat på ett sådant sätt att man har sett till det har hamnar i ett utsatt läge. Förekomsten av detta bo var ju känd i ett tidigt skede och hade kunnat undvikas. Alternativa placeringar finns det gott om i området det ser vi bl.a. när tre

andra bolag har ansökt om sammantaget verk i området mellan Björkhöjden-Björkvattnet och Ögonfågelnaden.

När det gäller den första delen angående att ett skyddsavstånd baserat på flygrörelser och revir är att föredra framför ett fast avstånd samt att bedömningen om skyddsavstånd därför bör göras från fall till fall utifrån kunskap om det aktuella reviret, omgivande förhållanden samt tillgängligt kunskapsunderlag så håller ÅOF med. För att få fram ett sådant underlag behöver vi därför kunskap om bl.a.

- hur fåglarna flyger under olika delar av året,
- vilka bergsryggar som de ofta följer för att ta termik eller hangvind,
- hur flygmönstret ser ut under den intensiva flykteleksperioden när de busflyger, motar bort grannrevir etc
- hur flygmönstret ser ut under ruvningstiden när bara en fågel i sänder jagar,
- hur flygmönstret ser ut under sommaren och framförallt under perioden när ungarna blivit flygga och börja flygträna.
- hur det ser ut under hösten och vintern m.m.

För att få tillräcklig kunskap om ett örnpars rörelse inom reviret behövs således en långsiktig (3-5 årig) studie omfattande det specifika kungsörnsparret och dess nyttjande av sitt jaktområde. Det är hittills inget bolag som har sagt sig villig att på egen hand bekosta en sådan studie och som tycker sig ha den tiden att man kan vänta 3-5 år innan man är klar med studien och kan lämna in en ansökan. Med tanke på den forcerade utbyggnadstakten på vindkraft måste vi därför i nuläget använda oss av fasta skyddsavstånd. Men detta kräver en seriös hantering av miljöbalkens försiktighetsprincip.

Den hittills enda någorlunda vetenskapligt framtagna studien redovisas av RSPB i Skottland som gjort en studie av 18 fågelarter för att ta fram en riktlinje över vilka lämpliga skyddsavstånd man kan ha för dessa fågelarter (*ref 3*). Vad avser kungsörn, som man bl.a. följt via satellitstudier så säger man att skyddsavståndet till kungsörnens bocentra skall vara minst 2,5 km (där örnarna uppehåller sig 50 % av tiden under ett år) upp till 6 km.

ÅOF konstaterar också att länsstyrelsen på två ställen i sitt svar anger att kungsörnsboet är i ett "utsatt" läge vilket verkligen måste innebära att försiktighetsprincipen skall gälla. Vi konstaterar också att länsstyrelsen inte verkar ha ifrågasatt varför exploatören projekterar så att örnböet hamnar i ett sådant utsatt läge när boet har varit känt från det allra första planeringsstadiet hos bolaget. Ifall lokaliseringsprincipen praktiserats på rätt sätt hade inte boet behövt hamna i ett utsatt läge. Det finns tillräckligt med bebyggbar mark som Statkraft SCA som tidig exploatör i området kunde ha undersökt och gett som alternativ. Bara det faktum att fyra andra exploatörer nu projekterar för tillsammans 109 vindturbiner i områdena mellan Statkrafts SCAs vindparker Björkhöjden-Björkvattnet, Ögonfågelnaden och Bodhögarna är svar nog (Väktaren Vind AB - tre projekt, JP Vind AB - två projekt, Eolus Vind AB – ett projekt och Högland Skog och Kraft – ett projekt). Det är bra många fler verk än de 18 verk som Statkraft SCA Vind AB nu tack vare sin dåliga planering inte säger sig kunna avstå utan att riskera ekonomin i hela projektet.

ÅOF vidhåller således de krav vi skrev i vår förra överklagan att miljöprövningsdelegationen

- på ett helt felaktigt sätt använder sig av försiktighetsprincipen (**2 kap 3 § miljöbalken**) vid rubricerat beslut. Miljöprövningsdelegationen ger först tillstånd till att bolaget får sätta upp 18 vindkraftverk närmare än 2 km från ett örnböet och sedan skjuts frågor kring vilka slutliga villkor som skall gälla bl.a. för att minimera påverkan på fågellivet upp under en provotid med stöd av 19 kap 5§ och 22 kap 27 § tredje stycket. Det är enligt ÅOF att åsidosätta Miljöbalkens hänsynsregler och innebär i praktiken att miljöprövningsdelegationen använder bristen på kunskap som ett argument för att ge tillstånd. Ett korrekt miljöbalksförfarande hade, enligt ÅOF´ s mening varit att i tillståndsbeslutet tillmötesgå kraven på ett skyddsavstånd på 2 km och sedan låtit den kunskap som samlas under provotiden avgöra om några verk kan placeras närmare boet. Miljöprövningsdelegationens beslut innebär att 18 vindturbiner för vilka det är ekologiskt befogat att sätta en provotid på fem år till örnböet anses som ett orimligt krav för sökanden som alltså får tillstånd till att sätta upp dessa, medan 13 vindturbiner till två andra bon där det inte är ekologiskt befogat och inte heller finns några krav ej får byggas under provotiden.

- inte använder sig av lokaliseringsprincipen (**2 kap 6 § miljöbalken**) när man fattar beslut om enskilda vindkraftsverks placering. Det är enligt ÅOF inte tillräckligt att bara använda lokaliseringsprincipen när det gäller att avgränsa vindkraftsparkens lokalisering utan även att använda den när det gäller att hitta bästa placeringen av varje verk inom parken. Inget resonemang förs överhuvudtaget över ifall de 18 vindkraftverk som hamnar för nära kungsörnsboet kan lokaliseras till andra delar av Björkhöjden-Björkvattenområdet t.ex. till det område där miljöprövningsdelegationen satt skydds zoner för rovfågelbon som är mindre betydelsefulla eller kompletteras inom andra vindkraftsparker som bolaget samtidigt har ansökt om.
- inte gör en rimlighetsbedömning (**2 kap 7 § miljöbalken**) där denna exploatering sätts i relation till den totala utbyggnadsnivån av vindkraft som görs regionalt och nationellt just nu. Bara i Västernorrlands län och i gränsområdet till länet är just nu ca 25 olika storskaliga vindkraftsprojekt på gång där totalt 28 kungsörnspar i länet berörs. Det är alltså över hälften av alla kända kungsörnsrevir i länet. Dessutom tillkommer det kontinuerligt nya ansökningar som också riskerar att hamna inom ytterligare kungsörnsrevir. Beslutet saknar enligt ÅOF helhetssyn där denna exploatering inte har satts in i ett större sammanhang.

ÅOFs yttrande angående Statkraft SCA Vind ABs svar till miljödomstolen. Aktbilaga 36.

Vad gäller Statkraft SCA Vinds argumentering avseende vår överklagan så säger de att det är ostridigt att ett ökat skyddsavstånd till närmaste vindkraftverk ger ett visst ökat skydd. De säger också att om ca 10 % eller mer av vindparken inte blir av så är det högst osäkert om det finns ekonomiska möjligheter att genomföra verksamheten. Statkraft SCA Vind säger också att omfattningen av just deras vindkraftsparker inte kan anses innebära ett hot mot kungsörnarnas fortlevnad eller bestånd.

Ingen av dess argument är nya för oss. Vi har hört dem förut och tolkar dem som; - Det blir för dyrt att ta tillräcklig hänsyn och vår del av naturpåverkan är så liten så att den i långa loppet är försumbar.

Detta är det traditionella sättet att argumentera som en del företag tyvärr fortfarande praktiserar.

ÅOF vill informera miljödomstolen om att vi på det allra tidigaste stadiet som det överhuvudtaget var möjligt har kommunicerat med Statkraft SCA Vind AB där vi har påtalat riskerna med vindkraftverk för nära örnbon. Vi har bidragit med kunskap om hur det ser ut med kungsörn i området samt initierat och deltagit i örninventeringar för att få fördjupad kunskap så att hänsyn kan tas. Vi har med andra ord gjort exakt som regeringen skriver i sin nya rovdjurspolitik antagen hösten 2009 där de bl.a. säger att;

- För vissa fågelarter, t.ex. rovfåglar, kan det ha betydelse var vindkraftverk placeras.
- Därför planeras studier av rovfåglar och vindkraft inom ramen för Vindvalprogrammet.
- Vid ökad vindkraftsetablering är det viktigt att lokaliseringen sker med bästa tillgängliga kunskapsunderlag.
- För att få till stånd en bra samverkan mellan olika intressen behövs dialog och tidigt samråd i planeringsprocessen.

Miljöminister Andreas Carlgren säger också angående vindkraft och naturvård i det senaste numret av "Sveriges Natur (Nr 2/10)" att "Vi vill också att naturvårdsintressena är med tidigt i processerna, så de kan vara med och hitta bra lösningar".

Trots att vi följt de rekommendationer som ges från högsta politiska nivå kan vi inte säga att det haft någon större genomslagskraft i detta ärende. Bolaget har trots kunskapen om kungsörnssituationen och riskerna för fåglarna negligerat riskerna och snarare när det gäller Björkhöjden-Björkvattnets vindpark kompletterat med vindturbiner ännu närmare ett känt befintligt kungsörnsbo så att inflygningsvägar m.m. avskärmats ytterligare. När man agerar så tappar man förtroendet för företaget.

Bolaget säger att de planerade vindkraftsparkerna i området berör totalt tre eller möjligen fyra kungsörnsbon där närmaste avstånd till bon är 1,5 km för Stamåsen, 1 respektive 2 km till tre bon vid Björkhöjden-Björkvattnet (med reservation för att de båda bona med avståndet 2 km är fjällvråksbon) 1,5 km för Bodhögarna (där finns två bon). Sanningen är den att det finns minst fyra kungsörnrevir i området som berörs eftersom ett revir som sågs 2004 nu åter vintern 2010 har visat sig besatt. Inget av de helt säkra kungsörnsbona som finns i området har ett acceptabelt skyddsavstånd (2 km enligt ÅOFs bedömning, 2,5 km till 3 km enligt andra bedömare)

Det paradoxala och det som vi ville belysa med miljöprövningsdelegationens beslut vad gäller Björkhöjden-Björkvattnet är att myndigheten sätter ett tuffare skyddsavstånd till de två osäkra bon som ev kan vara fjällvråksbon men inte tar hänsyn till det aktiva kungsörnsboet. Miljöprövningsdelegationens beslut vad avser Björkhöjden-Björkvattnet innebär att 18 vindturbiner intill det aktiva örnsboet för vilka det är ekologiskt befogat att ta hänsyn anses som ett orimligt krav för sökanden medan 13 vindturbiner till två andra bon där det inte är ekologiskt befogat och inte heller finns några krav från ideell naturvård ej får byggas under prøvotiden.

Bolaget säger i slutet av sitt yttrande att de anser vindkraftens påverkan på rovfåglar blir nagelfaren på ett betydligt strängare sätt än andra verksamheter (vägar, järnvägar och större industrier). Här är Statkraft SCA Vind AB inte alls uppdaterad. ÅOF har under de senaste 15 åren varit inblandade och fört dialog med många andra exploitörer (t.ex. Banverket, Vattenfall, Svenska Kraftnät, Skogsbruksintressen, massa- och pappersindustrin m.fl.) vad gäller hänsynstagande till fåglar. Vi kan, för att visa på ett jämförande exempel där investeringskostnaden är ungefär lika stor som hela Statkraft SCA Vind ABs vindkraftssatsning, belysa järnvägsbyggnationen av Botniabanan.

I inledningskedet av byggandet av Botniabanan ställde ÅOF krav till Botniabanan AB och Banverket att anpassa ledningsnätet i den nya kustjärnvägen så att inte rovfåglar dödas av strömgenomgång. Under den processen som varat under 7-8 år hade vi initialt olika uppfattningar och Botniabanan och Banverket ansåg våra krav ekonomiskt orimliga. Under processen ökade förståelsen från båda parter och tekniker och naturvårdare har under åren arbetet tillsammans och utformat en mängd nya lösningar som idag är verkställda för den nya kustjärnvägen. (ref 2.). Det har kostat Botniabanan mer pengar att göra enbart denna insats (åtgärderna vid Umeälvens delta och andra kompensationsåtgärder ej medräknade) än vad Statkraft SCA Vind AB nu åberopar att de åtar sig vad avser Vindvalsstudien för sina vindkraftsparker.

Vår erfarenhet är att det i grunden inte har med ekonomi att göra utan med inställning. Med god vilja och en ansvarsfull planering kunde ett skyddsavstånd på 2 km till det befintligt och säkra kungsörnsboet i Björkhöjden-Björkvattnet lätt ha kunnat projekteras och de 18 vindturbiner som berörs ha getts en annan lokalisering. Som vi skrev angående svaret till länsstyrelsen så finns det 109 verk projekterade av andra aktörer och dessa har alla direkt kontakt eller ligger tillräckligt nära Statkraft SCA Vinds vindparker i området.

ÅOF menar att det inte finns någon anledning för Statkraft SCA Vind AB att med så stora arealer möjlig mark med lämpliga vindförutsättningar för vindkraftsutbyggnad nödvändigtvis måste klämma in verken alldeles i anslutning till kungsörnsbon.

Sammanfattningsvis vill vi påstå att det alls inte är ekonomiskt orimligt att ta den hänsyn till kungsörnshäckningen som vi krävt i vår överklagan.

Ångermanlands Ornitologiska förening

Thomas Birkö
Ordförande

Referenser.

1. Altamont Pass Avian Monitoring Team. 2008. Draft Report. Bird Fatality Study at Altamont Pass Wind Resource Area October 2005 to September 2007.
2. Botniabanan. El. <http://www.botniabanan.se/templates/BotniaStandardPage.aspx?id=2204>
3. Bright, J. A., Langston, R. H. W., Bullman, R., Ewans, R.J., Gardner, S., Pearce-Higgins, J., Wilson, E. 2006. Bird Sensitivity Map to provide locational guidance for onshore windfarms in Scotland. RSPB Research report No 20.
4. Follestad, A., Flagstad, Ö., Nygård, T., Reitan, O. & Schulze, J. 2007. Vindkraft og fugl på Smöla 2003-2006. - NINA Rapport 248. 78 s.
5. Kikuchi, Ryunosuke. 2007. Adverse impact of wind power generation on collision behavior of birds and anti-predator behaviour of squirrels. Journal of Nature Conservation 16. s 44-55.
6. Länsstyrelsen Västra Götalands län. 2009. Fåglarna, däggdjuren och vindkraften. Rapport 2009:70. http://www.lansstyrelsen.se/NR/rdonlyres/43A4888F-DD13-4D7E-98C6-BD81CD0618A8/155107/2009_70.pdf
7. Pearce-Higgins, J.W., Stephen, L., Langston, R. H. W., Bainbridge, I. P. & Bullman, R. 2009. The distribution of breeding birds around upland windfarms, Journal of Applied Ecology 46 1323-1331.
8. SOF 2009. Sveriges Ornitologiska Förenings policy om vindkraft (september 2009).
9. Stewart, G. B., Pullin, A. S., & C. F. Coles 2005. Effects of windturbines on bird abundance. Review Report. Center of Evidence Based Conservation. Systematic Review No. 4.
10. Walker, D., McGrady, M., McCluskie, M., Madders, M., McLeod, D. R. A 2005. Resident Golden Eagle ranging behavior before and after construction of a windfarm in Argyll. Scottish Birds 25: 24-40.